

תנ"ך

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה פרק אחד ובו שבע שאלות. יש לענות על ארבע שאלות. $100 = 25 \times 4$ נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אין להעתיק את השאלה; כתבו את מספרה בלבד. (2) התרכזו בנושא. בססו את דבריכם על הכתוב.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתובת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

ענו על ארבע מן השאלות 1-7 (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. קראו **במדבר**, פרק י"ב.

א. קראו גם **במדבר**, פרק ט"ז, פסוקים א'-ג' ופסוקים ל"א-ל"ה.

(1) גם מרים ואהרן וגם קרח ועדתו מתלוננים על עוול שלדעתם נעשה להם. הסבירו מה משותף לתלונותיהם.

בססו את דבריכם על הכתובים. (8 נקודות)

(2) מרים ואהרן הביעו את תלונתם בדרך אחת, ואילו קרח ועדתו הביעו את תלונתם בדרך אחרת.

הסבירו מה הן שתי הדרכים, ובאיזו דרך מן השתיים הייתם בוחרים.

נמקו את התשובה, ובססו אותה על הכתובים. (7 נקודות)

ב. 1) קראו גם **שמות**, פרק ט"ו, פסוקים כ'-כ"א ו**מייכה**, פרק ו', פסוק ד'.

הסבירו כיצד כל אחד מן הכתובים האלה יכול לתמוך בטענה של מרים ואהרן **בבמדבר**, פרק י"ב, פסוק ב'.

(5 נקודות)

(2) על פי דברי ה' בפסוקים ד'-ח', הסבירו שני נימוקים המפריכים טענה זו. (5 נקודות)

2. קראו **במדבר**, פרק י"ג, פסוקים כ"ה-ל"ג.

א. 1) המרגלים מתארים את הארץ באמצעות מטפורה אחת בפסוקים כ"ה-כ"ז ובאמצעות מטפורה אחרת

בפסוקים ל"א-ל"ב.

מה הן שתי המטפורות? הסבירו את הניגוד ביניהן. (8 נקודות)

(2) "ונהי בעינינו כחגבים, וכן היינו בעיניהם" (פסוק ל"ג).

קראו את דברי ד' מנחם שלפניכם.

"המבט העוין שלהם [של המרגלים] כלפי חוץ גרם לכך שאת אותו מבט הם הפנו כלפי עצמם. וכשהביטו

בעצמם מה מצאו? חגבים! חגב בתרגום לארמית הוא קמצא. אדם המביט בקמיצה [בקמצנות] בזולתו

סופו שנפשו אף היא תתקמץ". (הרב דוד מנחם, מתוך תנ"ך ביחד, **במדבר**, י"ג)

מהו ההסבר של ד' מנחם לדברי המרגלים בפסוק ל"ג? (7 נקודות)

ב. קראו גם **במדבר**, פרק י"ד, פסוקים א'-ט' ופסוקים כ"א-כ"ד ואת דברי ג' זיוון שלפניכם.

"כדי ללכת נגד הזרם, לעמוד מול החרפות ומטר האבנים [...] צריך 'רוח אחרת', רוח שלא עסוקה [...] ב'מה

יגידו ו'איך זה ייראה'". (גילי זיוון, מתוך תנ"ך ביחד, **במדבר** י"ד)

על פי פסוקים אלה, מי הם המפגינים בהתנהגותם ובדבריהם את אותה "רוח אחרת", שג' זיוון מציינת בדבריה?

הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב. (10 נקודות)

3. קראו שמואל ב, פרק י"ב.

א. קראו פסוקים א'-ד'.

(1) לדעתכם, מדוע נעזר נתן הנביא במשל כדי לבקר את דוד המלך? הסבירו את התשובה. (5 נקודות)

(2) הסבירו כיצד הניגוד בין מעשיו של העני ובין מעשיו של העשיר במשל מדגיש את הביקורת כלפי דוד.

בססו את התשובה על הכתוב. (8 נקודות)

ב. (1) קראו פסוקים ז'-י"ב ואת דברי ש' בר-אפרת שלפניכם.

"לאור הנמשל שבפי נתן נודעת למשל גם משמעות עקרונית בתחום תפיסת השלטון בישראל. הוא

מציב גבול ברור לבעלי השררה בקבעו את עליונות המוסר והחוק על זכויותיהם. לחוק ולמוסר תוקף

מוחלט, וגם המלך כפוף להם". (שמעון בר-אפרת, **מקרא לישראל**, שמואל ב, עם עובד, 1996, עמ' 117-118)

בססו את הטענה של ש' בר-אפרת על הפסוקים. (8 נקודות)

(2) קראו פסוק י"ג.

יש הטוענים כי דוד מביע חרטה בלתי מסויגת על חטאו.

בססו טענה זו על הוכחה אחת מדברי דוד, והסבירו אותה. (4 נקודות)

4. קראו שמואל ב, פרק ט"ו, פסוקים א'-י"ג ופסוקים י"ז-ל"ז.

א. (1) קראו פסוקים א'-ט'.

"ויגַב אבשלום את לב אנשי ישראל" (פסוק ו').

כיצד גנב אבשלום את לב אנשי ישראל? הביאו שתי דוגמאות לכך, ובססו אותן על הפסוקים. (6 נקודות)

(2) קראו פסוקים י'-י"ג וגם את דברי ר' מגידוב שלפניכם.

"מוקד המרד היה בחברון - שם אסף אבשלום את אנשיו ומשם עלה עם עם רב לירושלים. חברון הייתה בירת יהודה, שבטו של דוד, ותמוה הדבר כי דווקא שם פרץ המרד.

אחד ההסברים האפשריים לכך הוא המהפכה שביצע דוד במנהיגות העם. עד תקופתו של דוד הייתה ההנהגה הנהגה שבטית בעיקרה, כלומר זקני השבט היו המנהיגים. דוד הקים ממלכה שבעלי המשרות הבכירות בה היו אנשי מקצוע. על מנת לנהל את ממלכתו בעזרת אנשי מקצוע מינה דוד פעמים רבות אנשים מקרב הזרים שישבו בירושלים ובארץ ולא דווקא מהמנהיגות השבטית המסורתית [...].

השינוי הזה של פני החברה הישראלית באותה תקופה - מחברה שבטית מסורתית למשטר מלוכה - עורר התנגדות בקרב העם שלא היה בשל לשינוי הזה. טבעי הדבר שהתנגדות מסוג זה הייתה קיימת גם ואולי במיוחד בקרב בני שבטו של דוד, שציפו להיות שותפים פעילים בהנהגת העם. אבשלום ניצל כנראה את ההזדמנות וליבה את ההתנגדות הזאת".

(רוני מגידוב, "אבשלום" - מקראנט mikranet.org.il)

על פי ר' מגידוב, מדוע בחר אבשלום להכריז על המרד דווקא בחברון? הסבירו שתי סיבות. (7 נקודות)

ב. קראו פסוקים י"ז-כ"ב.

(1) אתי הגתי אינו פועל על פי הדרך שבה דוד ציפה שיפעל.

הסבירו קביעה זו. בססו את התשובה על הכתוב. (6 נקודות)

(2) קראו פסוקים ל"א-ל"ז.

דוד מבקש את עזרת ה' וגם פועל בעצמו כדי לסכל את המרד.

הביאו דוגמה אחת לכל אחד ממרכיבי הקביעה, והסבירו את הדוגמאות. (6 נקודות)

5. קראו **מלכים א**, פרק י"ט, פסוקים א'–י"ד.

א. (1) קראו פסוקים א'–ח'.

לאחר דברי איזבל ברח אליהו למדבר.

לדעתכם, האם בבירחתו למדבר אליהו מועל בתפקידו? נמקו את התשובה, ובססו אותה על הכתוב.

(5 נקודות)

ב. (2) קראו פסוקים ה'–י' ואת דברי מ' גרסיאל שלפניכם.

"בכך יוצר המחבר אנלוגיה בין אליהו הבודד, הבוּעַר באש קנאתו לה', ובין הרוּתם, עץ הבעֵרָה, הבודד במדבר. הרוּתם משקף אפוא, באופן מטפורי, את בדידותו ואש קנאתו של אליהו".

(משה גרסיאל, עולם התנ"ך, **מלכים א**, דודזון-עתי, 1994, עמ' 180)

הביאו מן הפסוקים דוגמה אחת לבדידותו של אליהו ודוגמה אחת לקנאתו, והסבירו אותן. (10 נקודות)

ב. קראו פסוקים ד'–ו', פסוקים י"א–י"ד ואת דברי א' סימון שלפניכם.

"ה' עתיד להפגיש אותו [את אליהו] עם פניה השונים של עוצמתו הכבירה [של ה'], ובכך יש מן הסתם, לא רק כדי לזעזע ולטלטל, אלא אף לעודד ולחזק [...] שלושת הגילויים האלה של עוצמת ה' אינם אלא מעין הקדמה להתגלותו של ה' עצמו בקול דממה דקה שתבוא לאחריהם".

(אוריאל סימון, **קריאה ספרותית במקרא**: סיפורי נביאים, מוסד ביאליק, 1997, עמ' 264)

בעקבות דברי א' סימון, הסבירו מדוע נחוצים לאליהו זעזוע וטלטול, ומדוע נחוצים לו עידוד וחיזוק.

(10 נקודות)

6. קראו **עמוס**, פרק ז', פסוקים י'–י"ז.

א. קראו פסוקים י'–י"ז וגם **מלכים א**, פרק כ"ב, פסוקים ה'–י"ד.

(1) על פי פסוקים אלה, הסבירו כיצד הנביא עמוס והנביא מיכיהו בן ימלה יוצאים נגד ההנהגה בישראל.

(10 נקודות)

(2) הסבירו מהו מקור הסמכות של שני הנביאים, המעניק להם את העוז להביע דעה המנוגדת לדעה הרווחת.

בססו את התשובה על שני הכתובים. (6 נקודות)

ב. המשורר הלאומי ח"נ ביאליק כתב שיר בשם "חווה, לך ברח" בהשראת **עמוס**, פרק ז'.

קראו פסוקים י'–י"ז ואת דברי א' משמרי שלפניכם.

"הוא [ביאליק] חש שלפועלו אין הד מספק, והמאבקים הפוליטיים [...] בתוך הגופים שפעל בהם גבו ממנו מחיר במשאבי הנפש [...]. את התשישות וחוסר התכלית שחווה היטיב ביאליק לתאר בשיר 'חווה לך ברח' [...]. השיר הוא הכרזה נסערת של אדם שחש כי מוטלת עליו שליחות ציבורית, אך אינו מסוגל למלאה באופן מספק [...]. על כן הוא מוותר על שליחותו [...]."

(אביבית משמרי, "כשבביאליק הפסיק לכתוב שירים", בלוג הספרייה הלאומית, <https://blog.nli.org.il>)

ציינו והסבירו נקודת דמיון אחת והבדל אחד בין הנסיבות שבהן אמציה אומר לעמוס "חווה לך ברח" (פסוק י"ב)

ובין הנסיבות שבהן ביאליק משתמש בביטוי הזה. (9 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

7. קראו שיר השירים, פרק ח', פסוקים ח'–י"ד.

א. יש הטוענים כי אופייה של החברה הפטריארכלית בתקופת המקרא גרם לעיתים למתח בין אחים ובין אחותם המתבגרת.

הסבירו טענה זו באמצעות שתי דוגמאות מן הקטע. (8 נקודות)

ב. קראו פסוקים י"א–י"ב.

(1) מהי המשמעות המטפורית של המילה "כרם" בפסוקים אלה?

הכותב משתמש במשמעות המטפורית של המילה "כרם" כדי לבקר את אורח חייו של שלמה המלך.

הסבירו את הביקורת של הכותב. (7 נקודות)

(2) קראו פסוק י"ד ואת דברי י' גרוסמן שלפניכם.

"פשר הפסוק החותם של שיר השירים העסיק פרשנים וחוקרים רבים. בקריאה פשוטה הפסוק שחותם את המגילה נשמע כמו סיום צורם לסיפור ההתקשרות בין הדוד לרעייה. קבוצה של פרשנים הסבירו שבעצם הסיום הוא חיובי ולא שלילי".

(מתוך הרצאתו של יונתן גרוסמן "ברח דודי – חתימת שיר השירים ומגמת המגילה", יום העיון בתנ"ך, תשע"ט, מכון הרצוג)

י' גרוסמן מציע שתי אפשרויות להבנת הפסוק האחרון במגילה.

הסבירו את סיום המגילה על פי שתי האפשרויות האלה. (10 נקודות)

בהצלחה!